

IM06Lawan-badawi (49:00)

<L>ismí lawan, lawan ahamad al badawi

<I> ašlak, wilidook

<L> ašali, ana mauluud fi kareenooya,

<I> al hille

<L> kirenooya l hille aha maa wildooni fi d door (0:28)

<I> kubur ween

<L> kəbúr baad siniin tisʔe, jaabooni le l madarasa, fii fi fi marte, ow gareet siniin tineen, baad as siniin tineen, gade mašeet lee manguno, di kula gareet fiya siniin ʔalaata, baad maa gareet fi manguno siniin ʔalaata, gede jiiit lee yerwa hineen, ha kulla gareet fiiha siniin ʔalaata, baad maa, xilís min madarasa hiil yerwa, gede mašeet lee bauci, mašeet gareet, kula siniin hinéy aʔbaʔa, dadaa bigiit faqiir, baad maa biqiit faqiir, gade jiiit wo waddooni ana kulla bagarri, fi barra fi madaaris, mašeet lee ngamdu, baad al ngamdu, gaʔad sana wa nuš gade mašeet lee damasak, gaád fiiha tisʔe sana, gedee raddeet mašeet gəraaya lee bauci (1:21), ho baad da gade jiiit gaʔadooni fi dāmátúrú, gaʔád siniin ʔalaata, baad siniin ʔalaata gade jiiit jaabooni lee hille hineen lee yarwa, garreet šaba tušuur sitte, baad at tušuur sitte gade mašeet lee l gəraaya mašeet lee zariya, gareet, ah sana waahid, gade baad as sana gade jiiit, bigiit ana kula min al kubbaariin hinee l madaaris, gaʔadooni fii maiduguri hineen, xadám hadar sana wahid, gade maragooni mašeet lee manguno gaʔád fiiha anaa bas kabiir al madaaris, gaʔad fiiha sana wa nuš, baad da, mašeet lee, waddooni lee baddalooni lee damagum, daatis funé, gaʔád fiha ašara waahid shahar, hadda baad da xalleet al xidime xalaas, daxál fi s siyaasa, yaa lyoom hassa kula gaaʔid balaa xidme gaaid saakit, misil da ke, (2:19)

<I>ammak wa abuuk kulluhum arab

<L> aṃṃwi, abuí kulluhum arab, humma cattuhum arab,

<I> arab najeriya

<L> arab najeeria, la najeeria maa inda ʔarab, najeerya l ʔarab al borno cat ma jo joyin, catta maa jiina jamí, maʔ ahal ad daar hineen da al bornoo, aʔab humma borno haadi buguulu humma aʔab bas, maʔana gaʔado d'owwolo yamta d'owwolo kan al lasan albaddal, kalaamhum al bulkallamó albaddal, ho fišán da, d'awwala aniina kula gaydiin fi bas, min juduudəna kula jo hineen gaydiin, abbaahaatna kula wildoohum hineen, catta gaidiin fi daar hine bas, (2:55)

<I> nafarak šunu

<L> fi nafaritna aniina buguulu leena mahaarib, ʔaʔab da, aniina ke da kulluna aʔab, qawaalme ke da ušum al ušum hana arabna ke, buguulu mən qawaalme, wo fi l qawaalme kan dadda humma kulla gaadiin təmfaar, yowwa buguulu looəm tumfaar, nafarí ana da, tumfaar da maʔana gaadiin qušuum buyuut, qušuum buyuut da maʔanaa, ana mahaarbi, waahid iguul ana asali, wahid buguul ana himeedi, waahid iguul ana salaami, waahid iguul, anaa wayli, waahid uguul ana aaa (3:35)

<I> dool kula qušuum al buyuut

<L> dool, ah kulluhum qušuum al qawaalme (3:41)

<I> kam

<L> la da fišán, amma zamaan ana aarif da, sabʔa, amma naas waadiin iguulu tisʔe, da maʔanaahum humma s sabʔa walla t tisʔe dool da, doola bas al aʔab, amma qabaayil gede daxalo maahum fi, al qabaayil dool humma kula buguulu looəm aʔab bas, amma maahum arab šahiihiin, (4:00)

<I>

<L> ah weel, da misil ana kulu misil simiita n naas bulkallamo beha, ahaa yawa fi l kitaab al gulta leyya da kula fiya fi, maanaahum ke, maanaahum humma dool al arab al humma kan sab?a walla tis?e dool da yakuun sab?a wo tis?e, humma gaalo, humma dool da humma se j jo min al daara ş şabá l qaadi, wo jo ma?á abuuhum jidduhum da, jo beya dawa buguulu leya ali abu digin, fişaan da baad ali abu d digin an nadum aj ja kulla hineen ed daar hineen da gaado humma ga?ado fi suudaan da d'owwoŀo baad da, an naadim da iguulu la al yaalim, hu n naadum al yaalim da, ma?ana l arab doola l buguulu loum al arab al qawaalme doola, xaramo minn al yaalim da, fiişaan da, humma n naas al maaem aarfinne hineen buguulu looem qawaalme, ma?ana zurriat hiil al qaalim, da misil da ke, dool al qawaalme at taguula da ke humma doola bas annaas sab?a walla tis?e dool da humma doola bas al xaramo min ar raajil n naadum da, humma doola induhum ke, misil an naas al gaaló da, misil da ke, yawwa, (4:55)

<I> salaamaat kula aṛab,

<I> kula qawaalme

<L> as salaamaat maaem qawaalme, misil da (5:06)

<I> mumkin taguul an naadim da qawaalme an naadim da huwa mahaarbi an naadim da hu min al

<K> fi lafiza ke, tagdar tierif qaşim ... (5:32)

<L> aah daa, qaşim al beet, da finşaan şunu, naaim buguula, amma bađiik masal tineen bas, hu l qawaalme da ma?ana da dugut misil an naam kaŀ gaal lei huda mahaaribi da, maana hu qaalmi, kan n naam gaal leye huu, aah am da, summa şunu, buguulu wulaad saalim, maşet lee, di biguul fi libiya da kooma kulla, wa s salamaat da salim da maa fihum katiiriin, fi libiya, aha, wulaad saalim fi, yawwa doola kula min al qawaalme yooo doola, amiire, humma kula min al qawaalme, al fađđalo kamaan da, aniina misilum ke katiirin misilna ke da, yawwa, doola kamaan buguulu leehum qawaalme misilum ke bas, da masalan (6:19)

<I> min al lafiz, naadim bilkallam mumkin taguul hu

<L> laa la la ma,

<?> qaalmi, da salaami, hassa salamaat, kan bilkallamo niarifhum, lasanhum, be lasana aniina l gawaalme, shik, humma as salaamaat da, humma d'owwoŀo gaadiin, qawaalme kan marhaala, an naas saayriin sayyaara dool da, kulla luqutem waade, illa kan, fi waahadiin, fallaata, jo ga?ado ma?ahum, ho kan bilkallamo l aṛab, aṛabhum maa baxarim zeen, fallaata mare buguulu leum ke, (7:14)

<L> misil dugut humma doola, as salaamaat da kan bulkallamo da misil buguulu, ha, iguul iske, woa da kalaam da fi kalaamna mafi, fişaan daa, humma fi kalaam al arab, ma?ana da, humma dool da gabul da, ga?ado katiiriin ma?a kotoko, da kalaam hana kotoko da fi kalaamhum fi, al lasan bəlbaddal da, da humma kulla kalaamhum tişiiifa şiya ke haayif haayif¹ ke, fi induhum al qawaalme bulkallamo min al min heen, minna l layaaliq,² buguulu ana ana inta jiiit min ween, ana jiiit kulluhum min hineen, amma humma n naas gaado d'owwoŀo maáa, al qabaa?il al aaxar da, kalaamhum xafiif bulkallamo fog al lisaan ke, misil da (7:56)

<I> inta tilkallam yatu luqaat

<L> ana l balkallimha fi l, ana an naam balkallam kalaam al aṛab, ha balkallam hausa, balkallam boṛno, wo bəlkallam al ingliis, misil da taŀaata l alla anṭaani (8:17)

<I> w<L> alallám kalaam al borno misil, misil ana indí, aşara sana ke, be zamaan ana dassooni fi l madarasa da, ana ma baarif kalaam borno xalaas ke, dugo lallamta, misil, awaan dassooni fi l madarasa da, ma na?arif kalaam boṛno, dassooni fi l madrasa dadda alallamta fiiha, (8:38)

<I> al mudarris bilkallam be kalaam borno

¹ Haayif = "weak".

² = laqaaliq, "throat".

<L> ha budarrusu be kalaam borno, maa fi aaxar gadee, siniin tineen da, budarrusuuna be kalaam al boɾno, luqqa gade aaxar maafi, la, baad, kalaam al hausa, baad maa garroona santeen, xalleena mašeena lee mangunó, kan deeda, bado bugarruuna be kalaam al háusá, wo be kalaam al ingliis, garroona santeen, misil da ke (9:01)

<I> been borno wa hawsa, yati fiihin teerif axeer

<L> naʔam, kalaam borno baʔarfa faayit ziyaada lee kalaam hausa, kalaam borno baʔarfa ziyaada le hausa

<I> mala

<L> lee šunu, leešaan šunu, le sabab da ad daar dii daar hiil borno, wo kulli yoom al kalaam, al jalsa najlis maʔ al borno, hausa ille nagərí fi katkat, da fišaan da bas, da sababa (9:31)

<I> bilkallamo kalaam al arab zeen fi təraab yatu fi najeria

<L> kalaam al arabi da, naam simiitak, fišaan šunu aniina fi l aɾab kula, fi aniina fi l aɾab kulla nilkallam niguul kan an naaim bilkallam kalaam al arab adiil da naguul inta misil al himeedi, maʔana an naadim al himeedi da aarif kalaam al arab faší, da buguulu humma l arab raaşəm kula aarfínna, hu da bilheen, buguulu huda bilheen huda aarfa l arab ša l himeedi (10:11)

<I> al himeedi, laakin fi təraab yatu misil marte aw

<L> ha naʔam, al arab da gabuɓ min jo fi d daar da, daxalo fi d daar gaʔado hineen da kulluhum gaʔadoohum hineeni fi l bəkaan da, bakaan da yaguulu laa, al qarnuuk, haw fiia l məkaan gaʔado fiya humma aɗab kulluhum cat fiya, dedda be n naʔaara d daawoso, an nasaara kattalalohum katiiriin ho awaan zaamaan an naas jaro, humma gaalo ma itbaon n naʔaara, an nasaara masiihiyiin, kirdi ma itbawəm, fiʂaan da gaalo ma isawwu alaaqaat maaəm, naas daawasooohum kattalooohum katiiriin hassa kula n naas al fattaaʂiin da, inʂu bəkaan maato fiiha tilga l iɗaan hana n naas haat arɗallahi, arab kooma maato fi l bəkaan da, da bəkaan al maaruuf al yoom haadi kan maʂeet lee ngumaati, buguul la daar ngumaati, da min miige, lee maafá hineen, lee qaʂim martee, wo manguno, da l makaan da kan al arab al maʔaruufiin da fiiya, aha bəkaan da ke, yawwa, amma min hine t təraab hana d diikwa, kula tawa arab, (11:16) al arab mən daxaló min jaay l waalooji da, sawwo l bəkaan da kula fi d daar da, siyaada d daar da ad daawaso katiir, naas maato katiirin, harbit al waaloji buguuluuha, da kula kaan fiiya, da maʔa an naas hana d daar bas, hiil al arab, da kan faakir leya, daar hi dí hiil baama di, hana d dikwa da kulluəm arab, aktarəm kulu, ayalabiitum cat arab, da bəkaan da tilga fiia l arab, al arab baguulhum da, dugut dadda an naas al, al hammaadiye, aw salaamaat wo kooma kooma kula hineen, fi l məkaan da bas, təraab hana dikwa da, kooma kulla al arab as salaamaat, amma hassa kula al arab al qawaalme kulla fih, haw fi təraab marte kulla arab gadee aaxariin, naguul lohum aɗab, amma, humma maahum arab, arabhum lasanhum tilif, yo aniina naguul lohum joodi, yaa maʔana joodi da, humma n naas dool da maa induhum bahaime yakuun, haw lúgo l bahaayim, maʔana l bahaayim bagar, aw gaalo bisiiru maʔa al qawaalme, enta bisiiru maʔa al qawaalme al qawaalme min tawwa kulla se l masiir da aarfinna haw waalfinna, nuswaanuhum aarəftánna³ ma itaʔʔibhum burakkubu kaareeəm inʂu, dadda l qawaalme enta buguumu bisiiru da humma n naas dool bimʂu maaəm da, bubga gaasi leehum, dadda r raajil buguul marʔa joodi, joodi maaná duggi t toor, aha, humma al arab al qawaalme buguulu lohum joodi, da bənaaduuhum fooga l kalma da jaudi di, da ad daliil al bənaaduuəm baha jaudi, maʔana, amma borno buguul leelum karda, an naas doola muxalbatiiin, tilga nuʂʂuhum tilga arab, nuʂʂuhum tilga borno təlga bilkallam leek bornaay, bəkaan waahid kalaam al aɗab bulumma maʔa borno, borno bulumma maʔa arab ke dugut hassa kula fi, (12:48) kan maʂeet leehum, buguulu (leek), humma borno bullammohum buguulu leehum, akurba min al kangadimbeen dissa fi c celeeye, buguulu laha ke, misla hu da ke, ha doola an naas dool arab raaho, (12:57) yo doola misiluhum huma doola ke, misiluhum humma doola ke, yawa doola kula naas hana ha an naas al misiluhum da katiiriin, naas dool dugut kan maʂeet le qaʂim ac caad, hana njammeena, min suudaan, daar foor, wadai kadai, an naas waadiin tiʂiiffum da bəlkallamo l arab nadiif amma maahum arab, ammaa az zamaan baddaləm búgo arab xalaas, (13:17) fiʂaan da an naas dool kooma minum kula buguulu leehum tunjur, humma l arab buguul lehum da bas misla l kalaam al inta tanʂidni minna abeet maa aguula leek da, maʔana kan naadim sima galba ma bəbga hilu, fiʂaan da, humma n naas s sabʔa dool da, an nam al maa xaram minum da faɗɗal, ba buguulu looəm tunjur, amma humma kula arab bas, (13:33)

<I> fi naas kuure bilkallamo luqa arabiiye dugo alkallamo luqa gede

<L> da hum hassa kula támiš tilga hille gaʔade, an naas taʂiiffum, alaaməttum aráb, amma maa yigdaró yilkallamo leek kalaam al arab, (14:03)

<I> suʔaali da, taguul humma arab

<L> naguul arab mana ma aʂələm ke ma arab, (14:11)

<I> aʂəlhum arab laakin taguul humma arab

<L> kalaam arab

<I> laa muš kalaam arab

<?> inti ma tilkallam, guul as salaam aleek

³ See n. 57 in text TV112-Mada for explanation of this active participle form.

<?> halo, salaam aleekum

<?> guul ana ismi sa?iid

<?> ana ismi sa?iid

<?> ha inta usmak šunu

<?> mamaadi, mamaadi

<?> yo ammak haadi awwal wa

<?> abilé

<?> yo abilé, zeen (15:04)

<L> ha humma da d'awwaḷo al maqʔad, al mudda ad' d'aalat, an naas doola cat al lasan rah, humma kula albaddalo, haaluhum al busawwuha kula bəgat cat, al bagar maatan, dadda gaʔado bəssajano, gaʔado bəkaana waahid, bəkaan wahid kan dedda, humma almaddano gaado fi l bəkaan da, humma kulu gaʔado, bəgo busawu šaba ahal ad daar bas, misil da ke, yawwa, deela š šayaali l kaaynaat ma al arab hineen da (15:28)

<I> waahid mi arabi, alallam luqa al arabiyye zeen zeen bilkallam zeen zeen mumkin taguul hu arabi<L> wel, da šuqul waahid fi maʔaruuf fi, misil da baʔad'iik masal, misil naas hine suudaan da, taʔarífhum sei, naas waadiin naas hinee daarfoor naas hine kordofon, naas wedee dool da, kulluhum waahid kan ligiita da hu aʔarabi bas, amma ille hu ʔaasa nafs a iguul leek ana arabi da, da yakuun leyye hu ʔaasa, kan huu habba l arabiye iguul leek ana arabi xalaas, kan mi habba l arabiye iguul leek ana bəlkallam kalaam al arab amma ana maani arabi ana waddaay, ow iguul leek aw ana saaraay, ow walla iguul leek ana hajaraai, ow iguul leek waaši misil da ke, (16:14)

<I> intu al arab šunu tisammuumhum<L> an naas dool, al musuluhum humma dool da, la ma bulkallamo l kalaam al arab amma kan aniina, ana, ana aarifhum da baguul hu da da ušula waddaayi, baguul leya ke, misil da ke, ha hu kulu aarifa, ana kula aarifa waddai da hu kulu baarfa, ana kulu aarfa, huu dá fišaana da ana gul leiya wadai da maa yəʔajjab, ow ana kula aarfa mi waaddaai da ma buguul leiya arabi, hu kula aarfa bas, buguul leek ušula kula arabi hu da waaddaay, ow bugul leek hu da ušula da ke, maani l ke, (16:46)

<I> ?

<L> amma aniina l arab be haalna, indina haal fi, haalna šunú, aniina abinna ye naguul la axuuna, kan kabiir naguul la hu da emmina, ow naguul la xaalna kan min tabi ammahaanna, ow kan min tabi abbahaadna naguul la emmina, kan akbár minnina naguul leiya hu da axuuna makajiina, eh, misil da, kaal ma naad'iikum al alaama hiil misil humma dool maahum mahum naasna ke la, naguul humma axayaanna bas, finšan yifraho, humma kula ihubbuuna aniina nahibbuhum, nugood magʔat hana l ʔaafe ma naguul la inta jinsak ke, inta da jinsak ke, ma natallif gaḷbuhum, da fi aadinna aniina l arab fi, dadda an naadum kan arab kula naguul leya inta axú bas, naguul la áxu, hu kula maana ha nagul misil da ke, (17:26)

<L> jinsak šunú tara, sahi, misil da ke, da l kaain fi hine ad daar di, ana ma n naguul lohum intu dool jínus aaxar, nafarriium fi šunú ke, dadda humma kula yísmaʔo, halu berrayyao iguluulu humma kula axayaan balgoona axu bas, ma naguul loəm humma ille kan hu l waahid az zool hu raaxal⁴ ke iguul da jinsí, ha xalaas, ana arabi bas, be da humma kullu ismo hiliw, ille kan hu waahid az zool hu raayid ke, raayid iguul ana da jinsi, ha xalaas naarfa al arabi bas (18:53)

<I> luqa arabiyya fi mayduguri wa luqa arabiyya barra, yatu fiihin axeer

⁴ = aaxar

<L> šugul wahid fi, al luqqa al arabiya al fi maiduguri di, mugassama, šunu magassama da, an naas al arab al gaadiin búguru al quraan, buguru islaam dool da, arabii tum nađiife, faait al barra kula, an naas al gaadiin fi haal al maahum aarifiin šey, dool kan arabiiyittum talfaana, fišan šunu bəduusu fiiha kalaam hausa, bəduusu fia kalaam bəno, bəduusu fiha kalaam našaara maxalbata, amma an naadim al gaari da tilga kalaaman kwees nađiif, humma al barra haadi kula, mi adna al arabi gaaʔid barra ke bilkallam kalaam adiil, la, al barra bulkallamo kalam adiil da tawwa kula aniina aarfinnəm mi l gaadiin saakiniin bakaan wahid, humma an naas al gaadiin, sayyaariin aw naguul loəm al qawaalme, an naas at taabiin al minšaaq doola, humma bas al kalaamhum nađiif induhum da, kalaaməm mi məxalbat, da humma dool da bas, kan naadim bədoor bəlkallim kallam arab nađiif da inši le diiraan, (20:02) bimši le dool gaaid fiya da, kalaam al kwees an nađiif, amma humma haadi kula, al yoom da, min naas dwáala da, kalaaməm kalaamum ke məxalbat, məxalbat fiya borno, amma al arab al kuure zamaan da ya dugut al yom kulla tilga n naaəm al kabiir, ma yaarif šey bala ille kalaam al arab da, ma bigdar bilkallim leek kalaam borno wala bilkallam kalaam al hausa, lí da bas, fiya al yoom kulla barra fi, amma šiyəwiin, (20:22)

<L> la da mi daliil, maʔana ana, an naadim kan gulna laa arabi da, maʔana uşəla arabi, yakuun al kallam kalaam al arab, ma yilkallama, kula hu kan uşəla arabi naguula arabi bas, fišan ma biarfua kalaam al arab da ma yibga la daliil, hu arabi bas, amma aʔabi ma yigdar yilkallam, da bas al maʔana (21:00)

<K> al luqa al arabiyya nafsa siniin al faatan da xamsiin siniin al faatan wa hassa ke da, weenú minhin ahsan (21:12)

<L> la misil siniin xamsiin da mi kalam arab nađiif šugul tallafa maafi, fišaan šunu, hađar al zamaan misil as siniin al xamsiin gulta, da giddaam da, hu bas naas al maašo, ad duruub bəgan katiiraat, ašawaari šunu kula kaan naas búsamu radyo bəsamu, jariidaat bəgəru waadiin bəšuufu televisyon, naas bəlxaad'aro, (21:33) dadda al kalaam albaddal, fišan da da al maʔana ha, albaddal aha misil albaddal misil alɣayyar, aha, da bas al maana hi di, gabuɓ da naas kalaaməm nađiif, mi talfaan kaamil, ille kan arab haadi kula kalaam albaddal šiyya ke, bigi inda farda kan naadim gaari, maana an naaəm al gaari, bigəri an naħu, haw kalmaata, bənaadiihin da be gawwi, da maarin da ke misil da, amma naaim al mi gaari da, ma bigiri dada kalaama hayyiin da xafiif xafiif xafiif amma cat maʔaruuf, kan hu al kallam taʔarifa bas, (22:13)

<I> inta mašeet le sangaaya<L> la ana ma gareet fi s sangaaya ille dassooni fi l madərasa, fi l madarassa di, dada indina faqiir hana islaamiya, wa indina faqiir hana ruumiya, al faqiir rumiyya yigariina, našaara, hana an našaara da luqat an našaara, amma zamaan ma nagəri nasaara, nagəri kalaam borno, bəgariina kalaam borno bəgariina hisaab bəgariina taariix, (22:37)

<I><L> la baktub wa katibí šwiya, ma yam šiya kwees, bəgəri šwiya šwiya bas, mi katiir, (22:47)

<K> wa hassa kan šabá tilkallam be, naadim inda siniin isawwan masalan, inta indak xamsiin sana inta min al oldər jenəreešan idissu fooga kalimaat axaraat walla

<L> naam šogol wahid fi, dugut misilí ana, kan balkallam le n naadim da, fišan ana gaayid, balkallam kalaam hausa katiir balkallam kalaam borno katiir, balkallam kalaam al ingiliiz katiir da, da wagid al xata iji badissa kalaam hana al hausa fiha aw badissa fiiha kalaam hana ingiliis, amma hu naaəm al misil al inta gulta, abu siniin sabiin, tamaaniin aw sittiin da, kan al lasan al mi aarifa da, hu ma bədiisa seyiʔ, fišan šunu hu kaal mi aarifa, al mi aarifa da ma bədiisa fiiya, da maʔana fiya ke, amma an naadim al kəbəraan fi daar bəno hinee da, wuldó kəbəraan fi daar bəno da, ma binsa kalaam hana borno fi kalaam lissa kaal ma bukuun, fišan šunu kalaama maxalbat, kaal ma bukun (24:07)

<I> kan timiš le s suug tilkallam ayy luqa<L> kan mašeet suug da an naadim at tagaabəla bas, an naaum al tigaabila kan bornaay təkallam leya be kalaam boɾno, kan hawsaayi tilkallam leha be kalaam háwsá, kan inyamiraay talkallam laha be kalaam ingilis, misil da bas, tillkallam laha beluqqa al bísmaħa di (24:27)

<I> laakin ankuun inta ma taarif luqqata<L> hu ke an naadim mašeet la wala taarif arabi walla taarif bornaay walla taarif hawsaay da, al yoom šúqul wahid fi taʔárfa, ad daar di kula najeria aw afrika hausa da akalha, fišan da kan mašeet da, kan naadim mi aarif kalaam hausa kula tilkallam laha be kalaam hausa bas, dugo hu buguul leek haana ma básəma, kan gaal leek ma basəma, kan gaal ma basma leya, be kalaam al bisma beya, be kalaam taʔarifa, misil da ke bas, ye al (25:00)

<I> wa be rufugaanak

<L> be rufugaaní da, an naadim bas misil barnaay kan jaani najələs be kalaam borno, an naadim kan hawsaay, jaani najəlis be kalaam hausa, an naadin kan arabi, kan arabi šúqul wahid fi, dugut misil ana be axí da kan gaadiin da, kooma kula nalkallum be kalaam borno, kan najulus da, katiir min kalaamna nalkallam da borno, ambeenna bas, ambeenaanna bas, fišan kalaam borno da irifná ziyaada minn al arabi kula, (25:34)

<I> keef taguul taarfu kalaam borno aktar min kalaam al arab

<L> naam baʔarfa fišan šunu, bakablari hanaʔ, borno da katiir min al arab , fišan aniina kuburna fi boɾno da, kalaam al nilkallam maʔ naas da, aktár min kalaam al arab, al arab da bakaan ille alkallaamna maa amməna aw naadim aaxar ke jaana fi l beet, nilkallim maa (25:55)

<I> tilkallam tuwaali be kalaam borno

<L> ? la la la nalkallam d'awaali, nalkallam d'awaali, ma inda ma inda taʔab

<K> al awlaad misilan kan talkallam leum(26:13)

<L> al awlaad da, šogul waaid teʔʔibna fih, al awlaad kooma kula humma bulkallamo leena kalaam hausa, aniina naʔassur naguul kallumu kalam arab, amma kooma mən awlaadna bilkallamo kalaam háusá, awlaadi anaa, bilkallumo kalaam borno šwiywa šwiya, amma awlaad hine š šeex da, ille háwsa bas kalaam borno ma biʔarfú, fišan madaaris al bimšu buguru fiihin deel da, boorno fiihin maafi, awlaadi ana bigoru hineen, fi bakaan al madaaris al bigəru hineen da, faqaraahum borno, ʔyaal borno kula fi da, fišan da bəlkallamo kalaam borno, háusa kula fi, amma hausa áktar, alyoom da háusa da šaal ad daar Gad marra waahid da (26:50)

<I> tašiif law waahid arabi biyaaxud mara bornawiyya, bilkallamo ayy luqa ambeenaathum (27:01)

<L> naam, šugul wahid fi, hu l arabi al biyaaxud barnaaye da yakuun hu towa kula aarif kalaam boɾno, kan aarif kalaam borno da, bilkallam maʔá ba borno bas, al arabi kan mi aarif kalaam borno da, hu kaan kula ma bišaaqil al bornaaya kula dugo, (27:19)

<I> al yaal min al jiize di

<K> yaalhum keef

<L> iyaalum da, ha bɛlkallamo foog luga abbahaatum bɛlkallamooha bas, kan al waahid abú raayid yilkallima kalaama, dada yilkallimo fook kalaama hu, kan mi raayid kan dada ixalli foog amma dada amma tilkallam kalaam borno, da xalaas hu kubur burnaay bas, misil alyoom fi daar borno hine da, tilga addɔna bornaayi, inda mara arabiya, arabiya šunu šunu kula, amma ildo iyaalum, tašiifum arab, tɛlkallam leɔm kalaam arab, ma biyaarfu kalaam arab, fišan šunu al amma ha tilkallam leɔm be kalaam al arab al abú bilkallam leɔm be kalaam borno al beet al arab kulluhum borno, fišan da al walad al bilkallam da bisɔma kalaam boɾno bas, hi kan alkallamni aguul ana uɔm̄mi arabiyye, ana ma la náarif kalaam arab, deel mana ke, amma kan amma tilkallam laha fi l beet da, bíʔarif, kan ma tilkallam ma bíyarif šey, da mišil ke, awaan saɔayyir da (28:18)

<L> naam, zamaan da yimkin, amma al yoom da ma yimkin, fišan šunu, zamaan awaan al arabiyya da ja zamaan al islam ja li najerya hineen da, an najeriya hiil daffina aniina, ligat islam min sokoto ijí le daar borno da, kulla šey kula naktub be kalaam al arabiya, kulla šey, kitaabaathum, šunu, oodaatum šunu šunu kulla baktubu be luqqat al arabiya, wa be harf al arabiya, baad min našaaro ma jo, gaado maʔaahum, humma naas bugo, humma sultaana bɛgo kaslaaniin, abo ma yigowwu kalaam al aráb, tawwa humma nasaara gawwo kalaam an našaara, kan tawa humma zamaan d'aaka nasaara humma arab gaalo aniina laʔ, aniina towwa kula indina ilm fi, dawa nasey bea šunu kula, fišan da, natba darbina da, misil as sudaan as sowwó, misil al masra as sawwó da, dada igarru be l arabiya, wa inglisi kula fi, wa šunu kula humma hineen da naas kaslaaniin, dada humma hineen da an naas bugo kaslaaniin, fišaan da, ? xalló raah, alyoom kan gaal busowwú, (29:43) yibga ma yumkin yukun ma yumkin fišan šunu, najirya indaha yaraba fi indaha nyaamiri fi iddat junuus fi, an naas dool buguulu aʔa, da lasan jadiid, ma yikuun, fišaan da misil kalaam intu gultu da, humma najerya gaadiin ifakkuru ikuun nasawwi le lasan wahid, ma ikuun humma iguulu aʔa, ille igorru fi addini madaaris, garru ʔalaata, igúrru hawsa, hau iibo, haw yoruba, fišan da, induhum xulaaf fi sey, ma bukuun waahid da, kaal ma bukuun da al maʔana fiya, (30:13) amma naas al fi daff šimaaliya da, kan niyyitɔm iguulu humma zamaan al saʔana dool kan be niitum ilimm gašimhum iguulu leɔm iguulu, aniina nigarri kalaam al arabiya, xalaas fišan šunu da nalkallam kalaam arabiya fi daarna hineen da, yibga arabi hu bubga sekond langwaj, aw taani aw lasana taani, aw iguulu lasan al waahid, ixud'dú kan sowo da ikuun lohum fi daarhum da, fišaan madaarisna nigarri fihum dada ma indum muškila wahid fooga , fi sekanderi naguul nagarri nagarri hu da, hu kula fi madaaris mi fiya, amma ille ana naguul fiya daliil da ille humm al kabbariye, humma kaslaaniin, ma indum ma aad'ó daliil bas (30:53), zamaan aniina wal nagɛri fi madaaris da, al arabi da induhum, inda guwwa, bɛgarrú nađiif, yaal buguru kalaam al arab luqat al arabiya, amma alyoom shunu kula, amma alyoom da mo indaha, ille iguul leek, inta kan rit šiil kan rid xalla da xalla, (31:08)

<I> tašiif imkaaniyyat [side change (31:49)]

<L> əm̄ misil hassa kula, gaalo fi addɔna makaan an našaqqiin dool iwaddu l muʔallim da, ikuun ibga isma l tɔlam, aw bubga lasanɔm, naguul talam kula be kalaam al arab, naas waadiin iguulu talam waadiin iguulu lasan, waadiin iguulu kalaam, cat doola naguula, da misil hu da da, an naadim iwaddú yakuun yarif kalaamhum, haw dada yaa al awlaad kan aš šoqol bigi gaasi leehum kulla ikallimuhum beeha hummaum kula bufraao, maa iʔajjibu, ow misil da ke fiʔit da fi l amaarde fi, mɔkaan hawsa fiya katiiriin ilkallamo leehum kalaam háwsa, bɔkaan fiya borno katiiriin ilkallamo loum kalaam borno, da fi l gaanuun kula fi, fi l ganuun hana l haakuma kula fi, (32:31) fi l madaaris hine najeeriya dugut da madaaris hineeni hine daar borno kulla, bɔkaan al hille fihaa borno katiiriin da, ikallimuuhum be kalaam borno, bɔkaan fiya hausa katiiriin da, ikallumuuhum háwsa, bɔkaan fiya arab katiiriin da, ikallumuuhum be kalaam arab, da mi mamnú kaamil, da fi, (32:46)

<L> lá, yo z zeen, dugut humma, naguul dool sayyaariin, maʔnáa, an naaɓm gamma min hineen, maša la hineen saar, xalla bəkaana, (33:24) dool naguul humma dool naššaaqiin, maanaa, al minšhaaq da, an naas bugummu buxarrufu hineen buşayyifu hineen, našaqa, şaayafo hineen, našaqa hineen şaayafna hineen, simiita, (33:38) našaqa da, maana, manša l bəkaan al bimšu leya fi l xariif, maʔna mašeena fi l xariif, bəkaan nagód, manzilna hana l xariif da, noguul laha l minšhaaq, manzalna hana ş şeef dá, naguul laha maşayyif, (33:48) dada naşagna le l maşyaf ke, mašeena lee l minšhaaq ke, da daliil al buguulu fiya l minšhaaq da, maʔana aha da bimšu fi l xariif, al bəkaan gaadiin fiya fi zamaan al aş şeef, ha l xariif ja, ha min al xariif ja da, dadda ninši lee bəkaan al minšhaaq, maana kan xariif kan biji da, al bəkaan an ninši nugod fiya da bəkaan al minšhaaq, naşagna fiya hu da, mən məkaan, yamta l xariif bufuut bəkaan al bugummu biju le l bəkaan da, buguulu nimši lee bəkaan al maşayaf, nenši nəşayyif fiya, maana ş şeef ja, maafi alme fiya, sayyaariin maana humma n naas al bugummu bimšu min hineen da bas, da maʔna saaro, saar da, saaro mašo, aha simiit sei, dool našaqa, mašo, (34:26)

<K> al badawiin

<L> l badawiin da min miʔaadna naadɓm kadd fi l xala be bagar, kan yakun bərnaayi, arabí, hausaayi, le makaan at taabi l bagar da, da buguulu loəm badawiin, simpli postoral, da bas al maʔana l kalma da, aahaa,

<I> inta našáq be l bagar<L> laa lala ana maa našaqa (34:47)

<I> mala

<L> ana, maa indi bagara, ana, anaa ma indi ši, ille ana dadda gaaʔid fi l bəni bas, bagari maafi, (34:56)

<L> naʔam, da misil maa inta maa gulta, ana fi haali ke, awaan daxál fi l majalas, aawaan baseyyi fi siyaasa balkallam le n naas, kan mašeet da bašiifa n naas, aktar an naas da šunu min naas, al məkaan da balkallamo fiya kalaam háusa katiir walla, arab katiir walla, an naşara katiir walla, balkallam leəm be l luqqa l biyarifuuha di, katiir fi daar borno hineen, ana balkallam be kalaam borno fişaan aj jamaaʔa l gaadiin ismo kalaamí, fişaan al arab al gaadiin fi l makaan da bísəmo kalaam borno, dadda kulla katiir mənhum kula nilkallam be kalaam borno, kan mašeet le manguno balkallam be kalaam borno, maa balkallam be kalaam arab, misil da ke, (36:01) haa fi zamaan as siyaasa kulla kaaddiin kula, nilkallam maʔa n naas, naseyi leehəm kalaam kula, alkallam be kalaam borno bas, daar borno di, addina naadim bisəma kalaam borno, aha, ille kan mašeet lee, daar al maqiib di, kan šunu isma, putiskum, ha, dapci, damagum dool da, da maa bísamo kalaam borno, nilkallam leum kalaam háusá, fallaata bísmao kalaam hawsa aj junuus al axaar bísmao kalaam háusá, ha nilkallam leehum be kalaam háusa, misil da ke, (36:30)

<L> al ahabbuhum wa,

<K> luqathum ke (37:08)

<L> yoo misil humma ke, aha l luga da maana aj junuus, našiilhum fi katarattum walla, našiilhum fişaan humma dool ana raayithum walla, maanaa šunú,

<K> fi reede, fi reede⁵

<L> ana r rayyid da, maa min baad minna l borno min kalaam al arab da, min ayi l gade aaxar,

<K> reede luxawiiya ke

<L> ana fi raaşí ke da, hassa ana baarif kalaam borno baarif kalaam hausa, baarif kalaam al ingliiz, baarif kalaam arab, ow, ana d' d'aalib bariid balkallam kalaam fallaata, fişaan šunú, fallaata kan šaafooni iguulu ana fallaati ilkallamo lei be kalaam fallaata da, ana raayid alkallam ana kula aarif kalaamhum, fişaan da, misil da ke, (37:44)

⁵ K's question is not very clear.

<L> baʔassir mana, da baʔassir katiir, taʔasiir katiir, fiṣaan šunú, humma n naas aj jamaʔa al gaadiin maak kula, inta kan tilkallam leehum, ow tidis kalaam al ingliiz da, waaid iguul leek inta raasak mitakabbir, inta iguulu leek inta haagirum, ilkallam leem da humma, da waahid, da taʔárfa fiya, taani iguul leek hu da kaamil baddal, ɗumta bigi našaari, maa, an naas maa ijʔalook inta muslum kula buguulu inta qayyar ɗumtak, fiṣaan šunu humma, al faqara, aw l ulamá iguulu leena, kan inta tisawwi tilʔammal maa l naas an našaara aw l masiihiyiin da, ye tišiil haaləm, baad maa šilta inta xaarim min al islaam, iguul leek ke, fiṣaan da inda al xadʔar katiir, (38:57)

<I> dalaal al arab, dalaal al arab šunu

<L> dalaal al arab, ah, al arab da asəma, šuqul waahid taʔarfú, humma l arab dool da, dalaaləm šəwiya tara, aš šaqaali t tašiif an naas busowu da kula šwiyya ma kula mi hana l arab, junuus gade aaxar busawwu da, arab da dalaalhəm waahit tul, waahid da humma burkabo foog al xeel bugallubu, da buguulu la, buguul lohum, da usuma buguulu laha aayle, al banaat bigiifan, ar rijaal biju be xeeləm bugallubu biju bitursu fookum, dadda bumšu buguulu aniina mašeena lee l gálab, wo l banaat al wafkaat al bəqannan buguul leyum ʔaayle, (39:43) da hinna l bəqannan fiya da, da šoʔol maʔana da, al galab, haw bəkaan al wafkaat bəqannan fiya haw ke da kan lammeeta da, buguulu aayle, yowwa, baʔad da, gade arab induum dalaal, maʔaruuf maafi, ille n nuggaara, an nuggaara induhum nuggaara, ha n nuggaara di, sei hassa wogot l zamaan, inta taarif, an nugaara di xadʔanha le l xadʔan bas, as signal, ha, šúqul kan kaan buɗúrɓu n nuggara buxabburu bea, kan al ad dalaal ja buxudʔu n nuggaara, an nuswaan ar rujaal buɗúrɓu n nuggaara, haw n nuswaan bilʔeben, bilbasan al gamiis hana r rijaal, misil dugut ha tinšidni min kalaam hana l salaamaat da, al gamiis da, arab, al qawaalme maa buguulu gamiis, misil hu da da (40:27), dadda bilʔeban, nadiri gade aš šaqqaal al aaxar da, kooma kula, al bandala, al abiid hine arab bilabooha, simiʔ sei, al buuk, aš šuyulaay al bunfuxuuha uu uu, da kula abiid al arab bas basowú, maa diri šuffaará, aw g gangaaya, al qaitaaya, da, da cat mi hana arab, (40:49) da š šugúl da, la mi arab, da l arab humma l lugó min an naas al aaxər, kooma huu da da, hana katoko, hi š suffaara, sile šilá da, kan mi katako kan gamargu, da maʔana šilašila kan kaamil katiir kəla tilgaalum gamargu, yawwa (41:04)

<I> walaakin hassa fi jiiza arabiiya, ma bilabo da

<L> laa, al buuk da ille kan naadim bilaba, [41:23 technical defect 41:30] beethum giddaamhum xalaas, da bas illa humma siyaad al buuk maa bimšu bukurbu an naadim al aaxar, ille kan naadim da hu, hur dugo bimšu buɗurɓu fooga, abid šabaam maa buɗurɓu fooga, abid šabaam ma bimšu bilʔabanna kammil, ille binšu lee naam da kabiirhum, hu da aarfinna dugut bilabo leya, humma raasəm kula bisawwu, humma raasəm kula aarfinna, misil da ke (41:53)

<K> qašim beet qašim buyuut (42:05)

<L> misil asəma dugo šuqol waahid taarfú, salaamaat da humma kula naas, jins misil geʔitta l qilme ke humma kula al qawaalme humma kulu junuusum mufarragaat katiiriin diyá, yawwa, ow humma qawaalme kula n naas junuus junuus mufarrigiin, aaha, ušum jamí, salaamaat ušum jami mahaarib, aah qawaalme, misil da ke (42:21)

<K> fi l qawaalme, qašim al beet fi

<L> fi l qawaalme, fi yimkin mana, fiṣaan šunu al kalaam da, ar ra minna ille maa al mudda l gaʔade bas, an naam bəkaan al gaʔad fiiha dʔawwal maʔa junuus aaxar da, kalaama bitilaf bas, da bas al maʔana fiiya, (42:54)

<I> law biyaadʔu bittihum, bišiifu da min mahaarbe aw , yani qašim al beet<L> tawwa zamaan da, arabi, ma biyaadʔi bitta le naadim aaxar, haw qašim al buyuut al gulta towwa da, ana mahaarib da, ana baadʔi bittí lee yaal aš šeix, aš šeix biyaadʔi lee naam mine kula bulaaxado mbeenaatum, baʔad wo bathuma bas, bisawwu, fiṣaan šunú, zamaan da harba fi, an naas bəddaawaso, misil mahaarib bəddaawaso maa amiire, amiire buddaawaso maa da gabiil da, da misil da, fiṣaan da maa yaadʔuu bithum (43:43),

<I> ambeenaat al arab

<L> ambeenaat al arab, fišaan da ma ya, fišaan da misil da, misil da hu da ikuun fi, misil an naas budaawaso be ašáale, le be dool bedaawuso be fulaan da ke,

<I> wa lyoom

<L> alyoom, alyoom daa, duniya maa šalhat aafe, al yoom ad duniya bigat aafe fišaan da, ma ajab, bərnaayi biyaaxut, hausaayi biyaaxut, aaxar biyaaxut, inta kula taat, humma kula biyaad'u ma ajab, al yoom kaal mi ajab, jaamiri kula biyaaxut, yoruba kula biyaaxut, arabi, nušuwaaan hine arab, banaat hine arab fi yoruba fi, jaamiri fi, gooza fi, šunu kula fi, addini naam biyaaxut al arabi hasa da, (44:17)

<L> da kula shuqul waahid yakuun fi, fišaan šunú humma l arab raashum da, jo gaado fi daar fi maʔa al borno fi l birni ke gaadiin misayyiin da šuwiiyaa, da s sabab, amma bəkaan arab fiya gaadiin maa borno fi l barra, fi l baadiya da, talga arab miyaaxit bornaay da katiir, samiyyi, emmi, (44:57) walla hu jiddi, haadi, jiddi, em hana abuyi da, usuma lawan badeye da, marta hasa al axatha dugut da kulu iyaalha fi, amum burnaayiye, hasa kula fi, al yoom kula kan mašeet tilgá hu emmina da, tašiifa naadim azrag, d'awiil, ow walad hana hana samiyyi da, amma bərnaayye, ow xawaala kula dugut kula gaadiin maʔaana, mi katiir, dada amma, tilgá məxalbat fi lubba n naas ke mi katiir, da s sabab da, šaqaali deel da fi, humma l arab, fi aadithum, maratam di, taxadəm leehum, tabí labanhum tiseyyi leehəm, katiir mən borno maa busowwú hu da, da waahid hayyin ke dugo,(45:44) taani da, zamaan inta taguula da, humma kal al arab da ma bísamo kalaam luqqut borno kula, zamaan aniina awwal dugaaga da, kan bornaay ja le hillídna da, al iyaal naguul lohum borno jo da humma l iyaal da iʔardu illabbado, fišaan maahum mulxalbad'iin, maahum muxalbad'iin fišaan da, (46:05)

<L> la fišaan šunú, misil asəma, humma, boɾno buguulu leena šuwáh, misil aniina naguul lee borno, borno, humma dugut burnaay inta gul leya borno da busumáa, buguul leek ana kaanuuri,

<K> kanuuri (46:47)

<L> yawwa, ha aniina kula naguul leya burnaayi, ha misil hausa naguul lohum afuno, haa, humma buguulu ha ha ana ba hausaayi, aniina naguul lahum ʔafuno, humma kulu buguulu hausa, borno naguul leəm aniina borno, humma buguulu leek aniina kaanuri, indak uşum, inta kula al xaad'd'e foog gabiilak, (47:00) misil da ke, humma gaalo gaɓuɓ gaal šuwá fišaan naas samhiin, gade gaalo humma šuwá finšan naas samhiin, gede gaalo humma šuwá fišan naas jo be rijileehum, šiwú,⁶ da maʔanaaəm ke, da cat lee kalaam hana hikaaya bas, ille mine kula šuqul al aaha, mi maktuub misil da bas, ammá arabi da arabi bas, maʔana addina naas kula arabi bas, kan našatta hu dugut al aarif mi aarif kula, buguul leek inta jinsak šunú, buguul leek ana arabi, xalaas, yakuun arabi fuşha, arabi galgaliyya, amma arabi da arabi bas, misil da ke (47:29)

<L> aah, zamaan da ana inta misil fi l lawaan bagari fi madarasa da, yaal borno iguul lei hai šuwáa taal, aš šuwa adə are, ana başud'd'a mbeeđaan,⁷ da maʔana haagirni, maa inaadiini be usumi ya, da kalaam hana hugura, fišaan da zamaan da maa nidoora, dadda šuwa maʔana naam haagirak, andəreetin, (47:53)

<K> nafs aš šei ma l afuno, hu kamaan lubaas awaan zamaan

⁶ Šiwú < Kanuri, “a pedestrian”. ?

⁷ *şad'd'a mbeeđaan* “slap someone” = *aad'a mbeeđaan* “give a slap”. The collocation *şad'd'a mbeeđaan* used only for a slap with an open palm on the cheek, < *mbeen đaan* “between the ear”.

<L> yaawaraaši, gariib gariib, katiir misil da ke, deela š šayaali, firí, firíh, inta farhaan, firíh katiir, da misil kalaam da, ha misil kalaam da, kalaam tarjəmu hana l arab buruuh, kalaamna raah da misil da, inta farhaan, fišaan da, nagd'aaha gariib, naguul firíh, farhaan da da katiir, naguul firíh, haa naʔam firíh